

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

SKUPLJAJMO NARODNO BLAGO
IZ ISTRE! ONO NAJRJEČITIJE
GOVORI, DA JE ONO ZEMLJA
NAŠA, DA JE ONO KRV NAŠA!

ITALIJA IN SEDANJI POLOŽAJ

Italija se do sedaj še sicer ni izrekla za strogo nevtralnost v nastali vojni, je pa izjavila, da ne bo za enkrat podvzela nikakve vojne akcije, ter je njeno sedanje zadržanje dejansko podobno nevtralnosti. Vse tudi kaže, da se bo tega držala še dalje, zlasti če pogledamo na njene sedanje načrte, ki so nastali v zvezi z vojno in pa z izkorišćanjem mednarodnega položaja zlasti z gospodarske strani. Danes skoro edino italijanske trgovske in pomniške ladje vozijo preko Oceanov in prevažajo blago. Nihče od vojskujućih jih pri tem ne moti, da ne bi izazval kake neprijetne reakcije in vrgel morda Italijo v nasprotni tabor. Presenećenja danas sicer niso izključena, ker se vrši vse tako skrito, a po trenutnem položaju gledano, bo Italija vzdržala tako, dokler se bo dalo.

Zanimiv je pri tem članek, ki ga je prišiel pred nekaj dnevi »Giornale d'Italia« iz peresa znanega italijanskoga novinarja Virginia Gayde, ki se oznaćuje tudi kot govorilo Mussolinija, kadar ta molči in ki nosi naslov »Vendere«. Ta članek jasno kaže na sedanje politično gledanje Italije, ki je v tem času tudi notranje doživela nekak sprememb, ko je prevzela en del armadnega vodstva prestolonaslednik, drugi del pa general Badoglio in se je izenaćila fašistićka milica, vsaj po plaćah, u zavištvom, kar je zabelećilo vse časopisje. V članku z gornjim naslovom pravi pisec med drugim, da je prišiel sedaj pravi trenutak za širokopotezno italijansko izvozno trgovino. Čas nesrećnih sankcij se sedaj spreobraća u svoje nasprotje. Takrat so se zaprla številna vrata italijanskemu izvozu in so imeli od tega sankcionisti, pa tudi nekatere države, ki se sankcij niso udelećile, svoj dobićek. — Danes pa so najvažnije produktivne evropske države urejene za vojno proizvodnju in zato prisiljene, da na mnogih trgih stopijo v ozadje ter prepuste svoj prostor Italiji. Potrebno je, da Italija ta položaj izkoristi, za zato, da ohrani Evropi one gospodarske pozicije, ki jih je nekoć osvojila. Clankar dalje ugotavlja, da danas ne gre več zato, da Italija le izravna svojo plaćilno bilanco in jo spravlja u ravnovesje ampak, da je treba doseći še znaten presećek. V ta namen naj se na vse načine pospešuje izvoz za vojno važnih predmetov, pa tudi vsak drug izvoz, zlasti italijanskoga tekstilnoga blaga, strojev ter kemićnih proizvodov. Posebno važnost pa je treba polagati na promet zlasti pomorski in zagotoviti italijanskim trgovskim ladjam varnost plovlbe po morjih. To se bo najbolje zagotovilo, če se Italija ne bo vmešavala v nastali spor oziroma, da po stala ćim dalje ob strani.

Gornji članek je vsekakor znaćilen in u toliko zanimiv, ker prećej na nedvoumen način tolmaći vlogu Italije u teh dneh. Tudi sicer kaćeju vse izjave in delo italijanske diplomacije, da Italija ćeli ćim bolj izkoristiti nastali položaj, ne da bi posegala u vojno. Tako je pred kratkim, še u Hitlerjevem govoru poroćala rimska radijska postaja, da je italijanska politika na delu, da se vojna ne razširi in da ni vzroka, da bi se Italija udelećila vojnih operacij, razen će bi morala to storiti u obrambo svojih lastnih interesov. Številna trgovinska pogajanja, ki jih vodijo italijanske delegacije u raznim državam, pa potrićujejo, da Italija ne misli mirovati u dneh vojne in svoje nevtralnosti, ampak položaj izkoristiti kolikor se da zlasti še, ker se tudi vojskujoće se države obraćaju nanjo za razne predmete, ker je njih industrija vsa zasiedena u vojaćkim dobavami. Će bi se Italiji res posrećilo, kakor tudi seveda vsem drugim evropskim državam, ki so danas nevtralne, to nevtralnost ohraniti in će se bo vojna vihra nadaljevala, potem je verjetno, da bo Italija od velesil odnesla najveć koristi, zlasti gospodarskih in bo tako ne samo uravnovesila svojo trgovinsko bilanco, ampak jo bo tudi lahko spravila tako, da bo aktivna. U napori tako zvane avtarkićne politike se ji je namreć posrećilo spraviti razliko med izvozom in uvozom samo u zadnjih dveh letih od treh milijard in pol na 745 milijonov lir, tako, da je bil uvoz većji. U letošnjem letu, ali pa u prvih mesecih drugoga leta, će bo stanje isto, bo lahko njena trgovinska bilanca aktivna.

Drugo važno vprašanje, ki ga misli u tem času Italija uređiti, pa so njene kolonije. Tudi tu so odpadle marsikake ovire in položaj se ji je celo olajšal, ker ji je sneška družba dovolila plaćevanje kanal-skih taks tudi u papirju in ne samo u zlatu. Da je to zanjo velike važnosti, si lahko predstavljamo. Izvoz Italije u njene kolonije, ki se je od 1.1934 do 1938 dvignil od

GLAGOLICA U ISTRI

Glagolica karakteristika hrvatstva jednoga kraja Neka i papiri govore!

Kad stanemo listati po povjesnici hrvatskoga naroda, ne nailazimo ni na što drugo, nego na krvave stranice, koje prićaju o ljutim ranama, narodnim, iz kojih je kroz stoljeća curkom curila krv na odbrani zapadne kulture i civilizacije. I dok smo mi krvarili kao »antemurale christianitatis« drugi su narodi u zatišju stvarali svoju kulturu, da nas kasnije s visoka gledaju. A da ne bje nas dayno bi već sultanov konj zob zobao u crkvi Svetoga Petra u Rimu, kako se ono jednom izrazio jedan suvremeni historićar, »u turskih bi davno valih utonula Italija, o hrvatske da se grudi more otmansko ne razbija«.

No nije se borilo samo mišicama i oružjem na krvavim megdanima. I umom smo i srcem ćuvali svaku stopu zemlje. U kulturnoj je borbi naroćito prema neprijatelju sa zapada i sjevera igrala neobićno važnu ulogu glagolica. To je staro slavensko pismo u porabi liturgije katolićke crkve, kojoj Hrvati u ogromnoj svojoj većini pripadaju. — Ova rijetka povlastica u crkvi katolićkoj koja je zbog osobitih zasluga i specijalnih razloga bila našem narodu uđieljena, bila je oduvijek simbol našega hrvatstva i etnićka znaćajka hrvatskoga naroda. Zato je ona oduvijek bila nišan borbe i progonstva sa strane naših narodnih neprijatelja. Da je bilo u interesu katolićke crkve, da se slavensko bogoslućje u našim crkvama odrđi dokazuje okrućnica Svetog Oficija De propaganda fide od 29. rujna 1804., upravljena našim biskupima po Primorju, a specijalno Rakamariću biskupu osorskom, koji se je protivio slavenskoj službi Božjoj. U njoj se kaće, da su neki svećenici »di rito slavo« počeli zanemarivati glagolicu, pa je naložio... »d' invigilare perchć si conservi un rito, che fu di tanto vantaggio alla cattolica religione, perchće le eresie del secolo XVI. non penetrassero in codeste regioni...«

Medjutim su se kasnije nastojanjima i diplomatskim spletkarijama c. kr. austro-ugarske vlade i naših drugih neprijatelja na Primorju, sve te povlastice ukinule, jer da glagolica pogoduje panslavistićkoj agitaciji po našim krajevima. A bilo je, naroćito prije rata neko doba kad su se u Austriji i na zapadu panslavizma bojali ko vrug tamjana.

Služiti se glagolicom u crkvi bilo je dopušteno samo Slavenima, odnosno u našim krajevima Hrvatima. I zato gdje god znamo da se je u crkvama glagoljalo znamo, da su tamo bili nastanjeni najćišći Hrvati, »gentes illyricae qae longe lateque per Europam diffusae sunt«.

Već godine 1252 obratili su se Benediktinci manastira Sv. Nikole u Omišlju na papu Inocenta IV i javili mu, da se oni latinskom pismu ne mogu ućiti, da su oni Sloveni i da imaju svoje slovensko pismo, te ga mole neka im dopusti jezikom slovenskim, a obredom rimskim službu Božju vršiti, kako su to

259 na 2419 milj. lir, se bo torej sedaj še bivstveno povećal in njena oblast u njih utrdila.

Seveda je to le ena stran vprašanja, ki se tiće danas Italije, ker si je teško misliti, da bi se Italija odpovedala svojih zahtev, ki jih je še pred kratkim tako krepko postavljala. Gotovo ćaka u njima u ugodneće trenutke. Upoštevati je treba poleg vsega, da mora biti u teh dneh politično stalno na preži, zlasti od ćasa, ko so se prićele menjavati s posegom Rusije že utrićene interesne sfere, med drugim tudi na Balkanu, kjer ima Italija svoje važne interese.

prije i oni i oci njihovi radili. Papa im je to dopustio bez daljnega, kaošto je iz istih razloga dopustio to 1248 godine biskupu senjskom, a malo kasnije i krćkom.

Uopće se staroslovenski crkveni jezik i glagolsko bogoslućje od 12 do 16 vijeka raširilo posvuda gdje su živjeli Hrvati, a na zapadu njihove domovine svagdje. Kako historijski podaci dokazuju glagoljalo se je po ćitavoj današnjoj Istri.

Osim Glagolita Clozianusa od početka XI. stoljeća imamo od starih rukopisnih misala i brevijara na koži one u Vrniku od XIV. i XV. stoljeća. Misal kneza Novaka od godine 1368. nabavljen je za crkvu Sv. Jelene i Svetoga Petra u Nugli godine 1405. Psaltir Petra Frasića iz Lindara nabavljen je godine 1463. Povijest spominje glagolski evangelistar, na koga su prisizali franaćki kraljevi. Glagolski misal crkve u Ricamnju tiskan je 1483., u Mlecima, a nekoji kasnije tiskani upotrebljavali su se u Krkavcima i u Taru kod Poreća.

No nije glagolica bila samo mrtvo crkveno pismo. Stoljećima i stoljećima glagolica je u Istri, (a i po drugim nekim hrvatskim zemljama) bila jedino sredstvo pismenoga saobraćaja i jedini oblik književnoga života, pa su se njome pisale i matićne knjige, krštenja, vjenćanja i umiranja, i zaklade, ustanove, pogodbe i oporuke. Najbolji je dokaz tomu »Razvod istrijski« od godine 1257 saćuvan u prepisu od godine 1546., koji radi o razdiobi nekih općina grofa pazinskoga, oglejskoga patrijarhe i mletaćke republike. Taj se razvod spominje na 12 sličnih isprava, od kojih prva dopire u godinu 1027. O ispravnosti toga razvoda vodile su se duge polemike, no bio on pravi ili apokrifan, činjenica je da je u davno doba pisan glagolskim pismenima. I drugi razvod od godine 1325, koji odredjuje granice izmedju Mošćenica i Kozliaka pisan je takodjer glagolicom. Statut otoka Krka od godine 1388, boljunska kronika od 1451 do 1622, sve je to glagolicom pisano. U Raklju nailazila se je oporuka ondašnjega župnika, plovana, pisana godine 1551 Općina barbanska imala je takodjer dvije oporuke plovana Jurja Bedinića iz XVI. stoljeća glagolicom pisane, a u našastaru te iste crkve spominju godine 1440. ćetiri na pergameni pisane ilirске knjige.

Istoćna Istra i otoci pogotovo se nije služili ni u javnom ni u privatnom saobraćaju, a najmanje pak dakako u crkvenom, drugim pismom do glagolicom. Sve oporuke i isprave u Lovranu, Dolini, Kraju, Mošćenicama i druguda u izvorniku su bile pisane samo hrvatski i glagolskim pismenima, i posvuda su bili javni bilježnici, koji su se služili samo glagolicom.

Kad sve to ćitamo onda nam smiješno zvući tvrdnja o talijanstvu Istre, o nekoj hrvatskoj megalomaniji, koja da tu »talijansku« zemlju svojata.

Naši stari glagoljaši po Istri nisu ni poznavali latinicu, te su pisali i uređovali isključivo hrvatskim jezikom, pisanim glagolskim slovima. Tako u spisima kanonićke vizitacije od godine 1647. po Cresu i Lošinj u nalazimo potpisane svećenike seoskih župa, glagolski i vidimo, da im se istom nalaže da nauće i latinska slova. Plovan velikološinski potpisao se: »Ja Don Matija Božićević potardil kako zgora«, a plovan malo-lošinski: »Ja Don Matija Blagaja potvarjujem kako zgora«. Isto su se tako

potpisali i svi kapelani i drugi mjesni svećenici iz gornjega kraja.

Kako vidimo glagolski se je pisalo još 1647. u Lošinj u, iako je još 1611. creski i lošinski knez Serenissime Jeronim Zane svojim aktom od 1. prosinca zabranio ćak i račune pisati glagolicom pod prijetnjom globe od 100 lira.

Biskup splitski Josip Pastrić nabrojio je još u XVIII. stoljeću u porećkoj biskupiji 19 isključivo glagolskih župa. Porećki diocezanski sabor od godine 1733. imenovao je sedam ispitaća, koji su imali ispitivati i podućavati klerike glagoljaše, koji su pristupali redjenju.

Franjevci III. reda, koji su od prvoga zaćetka u ovim našim stranama gojili u svojim crkvama glagolicu i zato bili nazvani »Fratres Illirici« odnosno »Fratres Slavi« (zato su godine 1918. bili prvi na udaru i protjerani iz Istre) glagoljali su u Krku, Osoru, Kopru, Vižinadi, Novigradu (Cittanovi) i drugud. U Kopru oni su u svojoj konventualnoj crkvi Svetoga Grgura svako jutro za seljake i okolišno pućanstvo u crkvi sv. Tome služili staroslovensku misu. A u Novigradu (Cittanovi) morali su na dan Sv. Pelagija, gradskog zaštitnika, u stolnoj crkvi pjevati staroslavensku svetu misu.

Sve do nedavno, za pameti još nekih živućih ljudi glagoljalo se je u Žbandaju, u Funtani, pa i u Rovinjskom selu. Kad su kasnije nastali grozni progoni glagolice po Istri, prestalo se je glagoljati. Uveden je, prije rata, u cijeloj porećko-puljskoj biskupiji samo latinski crkveni jezik, a u trščansko-koparskoj djelomićno. Danas se više ni u trščansko-koparskoj ne glagolja.

No to ne znaći, da se je svim onim djedovima našim, koji su s velikom poboćnošću prije toliko godina slušali službu Božju u svom jeziku, sjeme sasvim zatrla. Ne! Gđjegod se je glagoljalo, a u Istri se je glagoljalo kako vidimo baš svagdje, živio je ćisti naš živalj. A naš se živalj ne zatire nikada. Zdrav je to perod, koji se i te kakć množi i koji je od onda, rodio na tisuće i tisuće, ćak na stotine tisuća novog poroda, koji žilav i tvrd štiti na »Gloriju« i ćeka kad će u crkvama i opet gromko da zagrmi: »Budi hvaljeno po sve vrijeme...«

19-LETNICA KOROŠKEGA PLEBISCITA

Dne 10. t. m. je poteklo že 19 let odkar se je vršil na Koroškem znani plebiscit, ki se je za Slovence tako nesrećno konćal. Uverjeni u pravico, ki nam bi jo morali podeliti in v poštenje raznih internacionalnih ustanov, smo mislili, da je samoobsebi umevno, da bo nam pripadalo vse kar je naše. Zmotili smo se. Nismo bili rutinirani in niti nismo vedeli, kako se dela »plebiscit« oziroma kako delajo »plebiscite«. Enkrat za vselej treba povdariti: zaupajmo najprej u svojo moć in v svoja dela ne pa drugim!

Koroška je za slovenstvo najpomembnejša pokrajina, kjer je potekla najstarejša slovenska zgodovina. Odveć bi bilo naštevanje vseh vrednot. Le to bi hoteli pripomniti, da obstoja bojazen, da bi se interes za Koroško zmanjšal in to predvsem zaradi sedanjih prilik. Še pred vojno je bila Koroška najbolj slovenska dežela. V Celovcu je bila Mohorjeva družba, ki je razpošiljala na milijone knjig do zadnje slovenske hiše. Cvet slovenske inteligence se je vzgajal u Celovcu. Koroška nam je dala prve boritelje!

Ob 19-letnici se na to še vedno spominjamo in se bomo tudi spominjali.

JOŠ O ZABRANI NAŠIH KRSNIH IMENA

Beogradski mjesečnik »Ravnopravnost«, donosi u svom posljednjem broju članak pod naslovom »Jedan nerazumljiv članak »Piccolo«, koji glasi: Tršćanski »Piccolo« od 21. septembra donio je članak o »krsnim imenima« koji je obzirom na vrijeme u koje je objavljen izazvao veliku pažnju u cijeloj Julijskoj Krajini. Narod Julijske Krajine već odavno nije više naviknut na ovako pisanje tršćanske štampe. »Piccolo« je ponovno naćeo problem koji je zbog nastojanja da između manjine i Talijana dodje do boljih odnosa — nastojanja kojima je dan impuls od strane najviših krugova poslije potpisivanja »beogradskog sporazuma« — već odavno bačen u zaborav.

Radi se o zakonu od 1928. godine koji predviđa promjenu »smiješnih i sramotnih krsnih imena, zatim imena koja ometaju javni red, moral ili nacionalni i vjerski osjećaj«. Radi razumijevanja stvari treba napomenuti da je već prije toga u tršćanskoj talijanskoj štampi izobila kampanja protiv davanja slavenskih krsnih imena novorođenoj djeci. Šefovi matičnih knjiga u Trstu i drugim gradovima Julijske Krajine odbili su da u matične knjige civilnih vlasti upišu imena slavenskih svetaca kao na pr. Stanislav, Dušan, Ciril, Metodije itd. Ovaj postupak doveo je čak do tužbi pred sudom, pošto su neki istaknuti Jugosloveni poricali pravo vlastima da to rade. Da se jednom ovakovom stanju napravi kraj centralne vlasti izdale su pomenuti zakon. Ali lokalni faktori dali su tom zakonu rastezljivu interpretaciju, kao da je tobože zakonodavac pod pomenutom definicijom smiješnih, sramotnih i sličnih imena podrazumijevao i sva imena slavenskih svetaca.

»Piccolo« koji pomenutim člankom ponovo otvara problem krsnih imena tumači zakon ovako: »Medju smiješna i sramotna imena ili imena koja vrijedjaju nacionalni osjećaj treba ubrojiti i izvjesna fantastična imena koja su prošli romanopisci, često stranog zvuka, francuskog ili ruskog, i izvjesna balkanska imena«. »Piccolo« naročito ističe da pomenuti zakon daje državnim tužiteljima pravo da službeno zavedu postupak za promjenu krsnih imena, i veoma opširno tumači one paragrafe kojima se ovaj postupak oslobađa svih taksi.

Našem narodu u Julijskoj Krajini je nerazumljivo zašto baš sada »Piccolo« daje potstrek za akciju koja je već prije par godina izazivala opće negodovanje. Narod se pita kako da baš »Piccolo«, koji je prilikom potpisivanja sporazuma, nizom lijepih članaka o Jugoslovenima i njihovom uticaju na Balkanu stvorio povoljnu atmosferu za zbliženje oba naroda i koji je iznio važnost uloge manjina u toj vezi — sada ovakvim člancima muti atmosferu prijateljstva u Julijskoj Krajini. Mi ne vjerujemo da »Piccolo« nagovještava neki novi kurs u Julijskoj Krajini.

Da je šutio ...

Sušnjevića. — Tršćanski »Piccolo« donosi od svog riječkog dopisnika ovu vijest iz Sušnjevice: U Labinu se sastala komisija za ekspropriaciju zemljišta u okolici čepićkog jezera, pod predsjedanjem ing. Ferrarija. U času, kad je seljacija isplaćivana odšteta za oduzeta zemljišta, dogodio se vani jedan incident. Jedan starac, koji se nalazio u skupini seljaka, koji su čekali da budu pozvani, psujući i prijeteci stao je vikati:

»Ako tko dirne u moju zemlju, otseći ću mu glavu!«

Nitko se na to nije obazirao i komisija je nastavila radom, ali kada je kasnije komesar javne sigurnosti Bellanca za to saznao i utvrdio da je te riječi izrekao Antun Sfečić, 65 godina star iz Sušnjevice, optužio ga je i stari je Sfečić osvanuo pred puljskim tribunalom, koji ga je osudio na godinu dana tamnice.

Medjutim je stari napravio priziv na Apelaciju na Rieci i apelacija ga je oslobodila s motivacijom, da ta prijetnja ne može biti uzeta ozbiljno i tako je Sfečić, koji je prepatio kroz to vrijeme dosta straha, mogao konačno vratiti se svojoj kući.

KONEC SVETOGORSKIH SVEČANOSTI

Gorica, oktobra 1939. — Dne 8. t. m. je bila zaključena svetogorska svečanost ob prilici štiristoletnici ustanovitve Sv. Gore. Od blizu in od daleč je prišlo polno romarjev na to zadnje slovesnost. Pravijo, da jih je bilo okoli 5000. To so bili po većini samo naši ljudi, nakaj pa je bilo tudi Furlanov, ki radi že od nekajdaj prinajajo na Sv. Goro. Slovesnost se je pričela že v soboto ob 7 zvečer, ob 9 bila je najprej italijanska maša, nakar je sledila slovenska ob 10., ki jo je služil mgrs dr. Brumat. V nedeljo ob 6 zjutraj pa je bila zaključena sv. maša s slovenskim govorom, ki ga je imel pravtako mgrs dr. Brumat. Ob 7 je prispela iz Gorice procesija ih ob 10 pa je prišel goriški nadškof, ki je daroval slovesno pontifikalno mašo.

OTVORENJE NOVOG VODOVODA U PAZINU I POREČU

Pazin. — U nedjelju dne 15. listopada izvršeno je u Pazinu, a istodobno i u Poreču svečano otvorenje novog vodovoda. Vodovod je otvorio u prisustvu civilnih i vojnih vlasti državni podtajnik za agrikulturu Tassinari. U Pazinu i u Poreču priredjene su tom prilikom velike svečanosti, na kojima se je isticalo, što je sve fašizam učinio za Istru, naročito u pogledu opskrbe vodom, pa su odaslani telegrami-zahvalnice Duceu u Rim.

U Pazinu je posveta izvršena na vodovodu, koji se nalazi na raskršću cesta koje vode jedna na Učku, a druga u Kršan, pred javnim perivojem. Tamo je

bio podignut slavoluk s natpisom :Duce, grazie!

Glavni bazen vodovoda je u Karobji, a odanle teče voda cijevima kroz trviški Katun, Velu Trabu i Šurane pa u Pazin.

Slična svečanost bila je i u Poreču. Tamo je posvećena jedna česma na ulazu u grad, a druga na trgu Cimare. Vodovod ide preko Višnjana, Vižinade i Motovuna. Duljina vodovoda je 45 kilometara, a opskrbljuje vodom oko 50.000 uglavnom gradskog pučanstva. Selo naložlost za sada još nema od toga mnogo koristi. Vodovod je stajao 14 milijuna lira, a utrošeno je oko 100.000 radnih dana.

MORSKO ČUDOVISTE

Pula. — Roman Smoković, ribar, pošao je s jednim susjedom na ribarenje u okolici Verude. Vukući mrežu osjetio neobičnu težinu, pa ju je uz pomoć drugu jedva jedvice izvukao. Njegovo je iznenađenje bilo veliko: u mreži se nalazila riba, kakve još nikada nije vidio. Nalik na morskog psa, s vanredno dugačkom gubicom, pravim ptičjim kljunom, na kome su se sasvim pri kraju svjetlucala dva mala oka. Boje je bila tamnozelenkaste odozgo, a bijele na trbuhu. To morskoo čudoviste izazvalo je na puljskoj tržišnici pravu uzbunu, jer ni najstariji ribari ne pamte da bi takvu ribu ikada gdje bili vidjeli. Stručnjaci su ribu prozvali »pesce martello«.

PROTI PROTEKCIJI

Minister za rzgoj je izdal dolgo okrožnico vsem rektorjem vseučilišč, šolskim inspektorjem in ravnateljem proti protekcijam. To je že druga taka okrožnica. Prošenj za protekcijo je toliko, pravi minister, da se je zaradi njih znatno povečalo delo v pisarnah. Minister je ponovno povdaril, da se bodo take prošnje in priporočila nikakor jemala v obzir. Sedaj se je ta nesreča rasplasla tudi na univerze. Prošnje za protekcijo so vsakovrstne: za izpite, natečaje, podpore, premeščanja, podelitev mest, itd., itd. Odslej mora veljati samo en kriterij: znanje in tako se bo povrnila resnost v študije. Tako pravi minister. Pripomniti je treba, da je to nalezljivo, kakor pišejo listi. Če eden dela, da pridobi protekcijo, delajo tudi ostali. »Da vsaj z mojo protekcijo neutraliziram protekcije ostalih«, tako pravijo.

IZPRED GORIŠKEGA SODIŠČA

Gorica, oktobra 1939. — Mesec dni zopora je dobil Josip Makuc iz Števerjana zaradi pijančevanja; 19-letna Danjela Lipičar iz Kala pri Kanalu je dobila 1 mesec aresta, ker je prišla v mesto, odkoder je bila izgnana; 3 mesece zopora in 600 lir den. kazni je dobil Andrej Likar iz Dola pri Ajdovščini, ker je lovil brez dovoljenja v zaprtim lovišču; na 6 mesecev in 15 dni zopora je bil kaznovan 19-letni Alojz Druška zaradi žalitve karabinerjev; po 200 lir den. kazni so dobili 3 goriški trgovci, ker se prodajali najpotrebnejše jestvine po višjih cenah. — Aretiran je bil Ivan Gorjanc iz Gorice, ker je tepel ženo.

SAV KUKURUZ TREBA PREDATI U DRŽAVNE MAGAZINE

Pula. — »Corriere istriano« donosi: Interesirane sindikalne organizacije vrše posljednjih dana živu kontrolu, kako bi sav prirod kukuruza bio izručen u određena skladišta. Zadržati se smije samo točno određena količina za potrebe prehrane obitelji. Kukuruz ne smije biti vlažan, nego dobro isušen. Plaća se po 98 lira kvintal.

DRVA SE MORA VAGATI

Pazin. — Drva se ne smiju prodavati onako od oka po starinsku, nego ih valja odvagnuti. Tko prodaje drva bez vaganja plaća 60 lira globe.

EKSPLODIRALA MU PATRONA U RUCI

Kavran. — Šesnaestogodišnji Josip Kostetić našao je na zidu jednog svog polja patronu. Počeo je udarati njome po kamenu, našto je patrona eksplodirala i ranila ga na rukama. Otpremljen je u puljsku bolnicu.

PRODAVANJE RIBE BEZ DOZVOLE

Pomer. — Tko hoće da prodaje ribu po selu mora imati dozvolu vlasti. Koga se uhvati da prodaje ribu od kuće do kuće bez dozvole, kako je to do sada bilo uobičajeno, platit će 120 lira globe.

STANJE UČENIKA U SKOLI U KLANI

Klana. — Rodno mjesto oca Istre dra Matka Laginje, Klana, potpala je po rappalskom ugovoru pod Italiju. Ovih dana bilo je tamo svečano otvorenje škole. U selu Iskri ima osnovna škola 3 razreda i broji 29 učenika, u Skalnici ima 26 učenika. Škola »Italia Redenta« u Brezi ima 5 razreda sa 25 učenika. Osim toga postoji i večernja zanatska škola, koja broji 43 učenika.

CIJENA GROŽDJU U LIVADAMA

Livade. — U Livadama je ove godine dosta malo groždja. Trgovci i sindikalne konobe plaćaju nam ga po 30 centezima kilogram, što je zaista veoma niska cijena.

MARVINSKU PUTNICU MORA SVATKO IMATI UVIJEK KOD SEBE

Pula. — Pastiri koji čuvaju blago po šumama moraju uvijek imati kod sebe marvinšku putnicu. Koga stražar zateče bez putnice mora platiti na licu mjesta 50 lira globe. Tko nema novaca kod sebe plaća osim toga i troškove postupka, koji iznose daljnjih 60 lira.

NASTRAĐAO U RUDNIKU

Labrin. — U raškom ugljenokopu nastradao je Valentin Kresina. Zgnječena mu je lijeva ruka i on je otpremljen u puljsku bolnicu.

BISKUP PEDERZOLLI — JUBILARAC

Poreč. — Biskup porečko-puljski Trifun Pederzoli rodom iz Kotora, proslavio je ovih dana 26-godišnjicu svog biskupovanja. Biskup Pederzoli govorio je priere rata s pukom hrvatski, ier ga kao Dalmatinac izvrsno pozna. pa je i hrvatski propovijedao. Poslije rata medjutim pod drugim prilikama promijenio se i on.

ODGOĐEN PROCES ZBOG CEDO- MORSTVA

Pula. — Foška šugar udata Zamlić iz Manjih dvoraca kraj Barbana. 31 godinu stara, bila je uapšena, jer da je ugušila 31. svibnja novorođenče i zakopala ga u polju nedaleko kuće. a sve to na nagovor svog ljubavnika Bože Oravića.

Branitelj je dokazivao, da optužena u času izvršenja inkriminiranog djela nije bila pri potpunoj svijesti, pa je na temelju toga upućena u bolnicu za duševne bolesti na promatranje. Proces je zbog toga odgođen dok ne stigne izvještaj bolnice o njenom duševnom stanju.

MALE VESTI

Iz Podrage pri Vipavi: Ker so domačini dva dni pred določenim terminom začeli s trgativjo, so bili vsi brez izjeme kaznovani. Vsa vas je tako morala plačati dvatisoč lir globe.

Z Opčin: Dvakrat na teden, namreč ob četvrtkih in petkih, imajo sedaj po vsej Italiji brezmesna dneva. Po hišah in gostilnah hodijo posebni organi nadzorovat, ali se ta odredba strogo izvaja. Pretekli teden so ti organi v neki gostilni na Opčinah odkrili, da je v juhi ki se je kuhala na ognjišču, plaval polovica klobase. v neki drugi gostilni v istem kraju pa so potegnili iz lonca z juho kost pršuta, katere se ni držalo prav nič mesa. To je zado-stovalo, da sta bila oba gostilničarja kaznovana s tem, da so jima zaprlj lokal za dva dni.

Iz Goč pri Vipavi: Ko so pričeli s trgativjo, je prišla v vas financa in zahtevala od kmetov, da morajo grozdje preden ga odnesejo v klet, natančno stehitati in v skladu z najnovjšimi predpisi odstopiti 20 odst. državi. Kdor je spravil grozdje v klet, preden ga je stehital v prisotnosti finančnih organov, je bil težko kaznovan.

Iz Doline pri Trstu: Po raznih lokalnih v našem kraju so morali razobesiti napise, da je gostom prepovedano govoriti slovenski.

Iz Pazina: Tukajšnji trgovci in obrtniki so bili pozvani na sindikat, kjer so jim prepovedali odslej govoriti hrvatski s strankami, ako se nočejo izpostaviti nevarnosti, da izgube dovoljenje za obrt ali trgovino.

Iz Pazinščine: V neki vasi na Pazinskem so fašisti kar v cerkvi vzeli otrokom molitvenike »Oče, buđi volja tvoja«, češ da jih ti hrvatski molitveniki pokvarijo!

Iz Sv. Križa pri Trstu: Ker so speljali novo cesto mimo posestev naših kmetov, morajo ti sedaj plačati večje davke, češ da so njihova posestva z novo cesto pridobila na vrednosti.

DROBIŽ

— Trst. — Ker sta prodajala po višjih cenah, sta bila kaznovana trgovca jestvin Just Galopin iz Tržica in Rafael Tomazič iz Trsta. Zaradi prodaje mesnatih jedi v četrtkih in petkih so oblasti zaprle za dva dni lokale sledećih gostilničarjev: Renata Sabadina iz Trsta, Maksimilijana Mozetiča, Marije Gustinove in Josipa Sosiča na Opčinah ter še dve gostilni v Trstu.

— Trst. — Zaradi sedanjega nesigurnega časa je opaziti, da se število porok zelo veća to predvsem vsled tega, da bi mnogi mladeniči zasigurali podpore svojim ženam sedaj, ko so šli k vjakom.

— Reka. — Za pet dni so oblasti zaprle trgovino Radomirja Bulića, ker ni imel blaga popisana v registru trgovine in trgovino Katarine Dorčić, ker ni imela predpisanega registra, mesnico Marija Bana pa za en dan, ker je z mesom prodajal preveć kosti.

— Trst. — Umrli so: Škerl vd. Zvanut Marija 83 let, Karl Ludvik 32, Križak Ivan 72, Rojac Franc 56, Zavadlal Ida 51.

— Gorica. — Pred sodišćem je bil kaznovan 32-letni sodnijski uradnik Ivan Bratuž iz Idrije na 2 leti, 4 mesece, 1400 lir den. kazni in 3 leta prepovedi javne službe, ker je pri raznih sodnijskih operacijah prodajah itd. izvršil utaje većjih vsot denarja.

— Gorica. — 25-letni Armand Seifert, bivši natakari, je bil kaznovan na 3 leta, 4 mesece in 10 dni zopora ter leto dni policijskega nadzorstva, ker je s krivimi podatki ogoljufal trgovca Kerševana.

— Rihemberk. — 15 dni zopora in 400 lir denarne kazni, ter eno leto policijskega nadzorstva je dobila Veronika Benkova, stara 41 let, iz Šmarja, in stanujoća v Branici, ker je kuhala žganje.

— Gorica. — Umrli so: Štrukelj Franc, Medved Ivana 49 let, Kanaletič Marija 45, Koglot vd. Vuk Marija 60 let, Bizjak Luka 67, Umek Jernej 88, Makuc Anton 63.

— Gorica. — Pred prizivnim sodišćem je bil oprošćen Ipavec Anton iz Kala pri Kanalu. Obožen je bil, da je ukradel Ipavcu Stanislavu 4200 lir in je bil od goriškega okrajnega sodišća kaznovan na 3 leta zopora in 2000 lir denarne kazni, sedaj pa ga je prizivno sodišće oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov.

— Trst. — Močan sunek burje je v ladjedelnici pri Sv. Andreju podrl železna vrata, ki so padla na delavca Petra Bertoka, starega 23 let. Njegovo stanje je nevarno.

— Št. Peter pri Gorici — Družina Franca Faganela je dobila 600 lir nagrade za dvojčke.

— Trst. — S 15 t. m. je transatlantska družba »Italia« povećala tarife od prejnih 50 odst. na 75 odst.

— Kanal. — 10 oktobra je 66-letni Franc Valentinič iz Morskega tako nesrećno padel, da si je razbil lobanjo in je obležal na mestu mrtev.

— Ozeljan. — Ko je delala na polju se je nenadoma zgrudila na tla 45-letna Marija Volkova. Zadela jo je kap.

— Sv. Križ pri Trstu. — Pred kratkem je bil imenovan za tajnega komornika sv. očeta konz. svetnik mgrs. Andrej Furlan, ki že 33 let župnikuje v naši fari. Čestitamo!

— Gorica. — Za častnega kanonika goriškega kapitlja je bil imenovan Lojze Novak, dekan v Črničah. — Iz Podkrajja nad Vipavo je odšel župni upravitelj Fr. Gabrejna, ki je premešćen v Lozice. Na njegovo mesto je prišel Stefan Gnjezda, ki je do nedavnega oskrboval idrijsko župnijo. — Ivan Lukežič, župnik v Ajdovščini, je odšel na Tirosko v sanatorij.

— Trst. — Tatovi so odnesli iz stanovanja družine Potočnjak 5000 lir v denarju in za 4560 zlatnine in srebrnine.

— Bukovica. — 30-letni Emil Klavčič je padel s senika in se težko ranil. Zdravniki so izjavili, da bo ozdravil v 50 dneha, ako ne nastopijo komplikacije.

— Trst. — Umrli so: Valencić Jakob 65 let, Rebula Franc 67, Mihelić Josip 53, Domajnko Leopold 70, Loj vd. Aleč Marija 95, Mohovič Ivan 66, Lozej por. Ferluga 74, Debenjak Evgen 27.

— Opatjeselo. — Naznanjena sta bila Karl Mulić in Karl Spacal, ker sta organizirala plesno prireditev ter nista tega javila oblastem.

— Lokev. — Družina Čok je dobila 700 lir nagrade za dvojčke.

MANJINSKI PROBLEMI

UKRAJINCI U RUMUNJSKOJ

Tokom mjeseca septembra izdala je rumunjska vlada naredbu prema kojoj se u školama, gdje žive ukrajinske manjine, ima podučavati ukrajinski jezik najmanje dva sata nedjeljno. Isto se tako ima i vjeronauk podučavati u ukrajinskom jeziku.

Iz te činjenice da se zaključiti da je i Rumunjska konačno uvidjela da je i te kako važno da narodne manjine u jednoj državi moraju biti zadovoljne, ako se želi postići konsolidaciju države. *A da manjine budu zadovoljne treba im bez odgađanja dati sva prava, koja im po Božjem i ljudskom zakonu pripadaju. Najprirodnije pravo svakoga čovjeka je njegov materinji jezik. A da se dijete u školi podučava u svom materinjem jeziku je ne samo najprirodnije pravo djeteta nego i najelementarniji princip pedagogije.* Ima u Evropi država gdje je taj princip proveden, *no ima ih, koje se toga uopće ne drže.* Kako se međutim iz primjera Rumunjske vidi počeo je i u Evropi dozrijevati smisao za potrebe narodnih manjina, jer je dokazano, da samo one i onakve države mogu izdržati sve potrebe i oluje današnjih burnih vremena, čiji su podanici bez razlike jezika i narodnosti zadovoljni. *A zadovoljan može jedan narod biti samo onda, ako uživa ne samo svoja zakonita građanska prava, nego i svoje prirodno pravo na svoj materinji jezik, na svoju kulturu i na svoju narodnost.*

Samo je ova spoznaja mogla Rumunjsku ponukati, da i Ukrajinac pokazuje barem dobru volju. Jer ona dva sata poduke u školama u materinjem jeziku, ni izdaleka ne podmiruju prirodne i kulturne potrebe Ukrajinaca. Ali obzirom na okolnost, da iza ukrajinske manjine u Rumunjskoj ne stoji nikakva samostalnost i jaka ukrajinska država, koja bi se za njih brinula i rumunjsku vladu bilo milom, bilo silom primorala da više poštuje prava ukrajinske manjine u Rumunjskoj, je i ova dobrovoljna odluka rumunjske vlade svakako od velike važnosti, jer — kako smo već spomenuli — pokazuje, da se korak po korak širi spoznaja, kako je važno za svaku vladu i za svaku državu da njezine narodne grupe budu zadovoljne i da se u njoj dobro osjećaju.

Ukrajinski narod broji oko 42 milijuna, a živi danas raskomadano u četiri države: u Rusiji, Madžarskoj i Rumunjskoj i sada dijelom u Njemačkoj. Najveći dio Ukrajinaca živi u Rusiji, gdje imade jednu više manje autonomnu državu, kojoj je glavni grad Kijev. Ovoj će se državi, koja je izgrađena na bazi komunističkoj, kako i ostale ruske savezne države, priključiti sada i oni dijelovi dosadašnje poljske države,

u kojoj žive Ukrajinci. U Rumunjskoj živi danas oko 550.000 Ukrajinaca, odnosno 3 posto svega rumunjskog pučanstva. Po prilici isto toliko živi ih u onom dijelu Madžarske, koja je nakon razdiobe Čehoslovačke pripala Madžarima.

Ukrajinski narod je neko vrijeme živio pod tatarskom vlašću. U 14 vijeku potpao je pod Litvu, a u 16 pod Poljsku. Od 1648 neko je vrijeme imao svoju samostalnu kozačku državu, koja je međutim uskoro pripala Rusiji. Pod konac svjetskoga rata Ukrajina je neko vrijeme figurirala kao samostalna država, ali je u krvavom građanskom ratu opet potpala pod Rusiju.

Zajedno s ruskom počela se razvijati i ukrajinska književnost. U 16 vijeku procvatila je bogata teološka i znanstvena knjiga. Središte ukrajinskoga duhovnoga života bio je Kijev. Evropski romantizam pobudio je i u Ukrajini želju za samostalnošću i slobodom. Najveći pjesnik te dobe bio je Taras Ševčenko, koji se je živo zalagao za ukrajinsko kmetstvo, oslobodjenje seljaka i samostalnost svoga naroda. Pristaše njegovi bili su Mikula Kostomarov i Pantelejmon Kuliš, pisac romana »Črna rada«.

U onom dijelu ukrajinskoga naroda, koji živi u nekadašnjoj Galiciji osobito su se istakli svojim zrelim pjesničkim djelima Saškevič, Osip Fedkovič i Ivan Franko. Osobito bogato je međutim ukrajinsko narodno pjesništvo. Bezbroj epskih pjesama iz života i borbe Kozaka. mnogostrana lirika, priče i bajke, gatalice i poslovice u velike su pridonijele slavi i bogatstvu slavenske narodne poezije uopće, koja uživa vanredno dobar glas na cijelome svijetu.

Po vjeri su uglavnom pravoslavni, ali ih imade i grkokatolika i to oko 8 milijuna. Manji dio su katolici i to uglavnom u krajevima nekadašnje Poljske. Glavni centar grkokatoličkih Ukrajinaca je Lvov, gdje je i njihova nadbiskupija, kojoj je na čelu glasoviti i još iz svjetskoga rata poznati narodni borac stari osamdesetogodišnji nadbiskup Šepticki. Brat nadbiskupa Šeptickoga je međutim katolik i bio je poljski general.

Zbog teških prilika u kojima su se nalazili, kao manjina čas u Poljskoj, čas u Rusiji, čas u Njemačkoj, odnosno Austriji, mnogo su se selili, pa ih imade vrlo velik broj emigranata naročito u Kanadi. I u Jugoslaviji ih imade nekoliko skupina. Glavni im je kulturni centar kod nas Ruski Krstur u Vojvodini. Ima ih nešto i u Bosni. U Zagrebu imaju svoje društvo »Prosvita«. Ukrajinci se odlikuju žarkim rodoljubljem.

HRVATI I SLOVENCIMA U NJEMAČKOJ

Beogradska »Ravnopravnost« donosi:

Zivot naših manjina u Njemačkoj promijenio se u posljednje vrijeme u glavnom samo toliko u koliko su se promijenile opće prilike u Njemačkoj. Slovenci i gradišćanski Hrvati pozvani su pod oružje kao i ostali Nijemci. »Koroški Slovenec« i »Hrvatske novine« još izlaze. Kao i ostali njemački listovi i oni moraju da pri izvještavanju vode računa o ratu i svim posljedicama za građane koje rat donosi sa sobom.

Preseljenje Nijemaca iz Jugoslavije

»Hrvatska Straža« prenosi pisanje »Temišvarskog vijesnika«, koji citira izvještaj »Basler Zeitung« iz Berlina i kaže: »U njemačkoj prijestolnici javno se govori da je slijedeći program njemačke vlade iseljavanje njemačke manjine iz Jugoslavije. Iz dobro obavještenih krugova doznaje se, da ova akcija za iseljavanje stoji u tijesnoj vezi sa sadašnjim njemačko-jugoslavenskim privrednim pregovorima. Imanje repatriiranih Nijemaca u Jugoslaviji preuzet će njemačka država i ovim će platiti sirovine i

Koroški Slovenci ratovali su u Galiciji, izgleda u bečkoj diviziji, a neki su i poginuli. Vijest o pogibiji vojnika-sina saopće majci vojne vlasti telegramom slijedećeg sadržaja: »Deutsche Mutter, dein Sohn gefallen für Grossdeutschland — Heil Hitler«. (Njemačka majko, tvoj sin pao za veliku Njemačku — živio Hitler!). Međutim, ako je poginuo muž, žena primi slijedeći telegram: »Deutsche Frau, dein Mann gefallen für Grossdeutschland — Heil Hitler!« (Njemačka ženo, tvoj muž pao itd.).

namirnice, koje se izvoze u Njemačku. Iseljavanje njemačke manjine iz Jugoslavije obaviti će se još prije iseljavanja tirolskih Nijemaca iz Italije. Njemačko-jugoslavenski pregovori završit će se vjerovatno još ove nedjelje. Jugoslavenska vlada primila je rado ovaj prijedlog o iseljavanju Nijemaca.«

POKREĆE SE PITANJE UKRAJINACA U MADŽARSKOJ

Kako štampa saznaje, Rusi pokreću pitanje Ukrajinaca u Madžarskoj. Zbog toga se može očekivati, da će uskoro doći do direktnih pregovora između Madžarske i Rusije.

STANJE NJEMAČKIH ŠKOLA U JUGOSLAVIJI

Prema podacima za školsku godinu 1937/38 postoji u Jugoslaviji 765 razreda s njemačkim nastavnim jezikom u osnovnim školama, koje pohađa 38.209 njemačke djece. U tim razredima podučavaju 724 učitelja, od kojih ih je 507 Nijemaca. Nadalje se vrši podučavanje u njemačkom jeziku u pet građanskih škola i to u dječjačkoj školi u Beogradu, u protestantskoj privatnoj građanskoj školi u Zagrebu, u privatnoj građanskoj školi u Novom Vrbasu, u državnoj mješovitoj građanskoj školi u Apatinu, koja ima tri njemačka odjeljenja i u državnoj građanskoj školi u Bijeloj Crkvi. Prošle školske godine pohađalo je te građanske škole 675 njemačkih učeni-

ka. U tim školama namještena su 62 njemačka učitelja, od toga 15 iz njemačkog Reicha. Nijemci imaju osim toga privatnu učiteljsku školu u Novom Vrbasu s 95 učenika i 14 profesora, te 4 razrednu državnu gimnaziju u Novom Vrbasu s 97 učenika. Početkom ove školske godine otvorene su još neke osnovne njemačke škole, a dobit će kako izgleda i potpunu njemačku gimnaziju.

Kako vidimo njemačka manjina ima u Jugoslaviji sve, što si jedna manjina može zaželiti. Kamo sreće, da i naše hrvatske i slovenske manjine mogu u drugim državama imati to, što imaju njemačke manjine kod nas.

HRVATSKO - SLOVENSKE MANJINE U ITALIJI I NJEMAČKOJ

Septembarski broj »Vidika« donosi: Prema nekim privatnim brojanjima stanovništva na cijelom slovenskom teritoriju u Italiji ima 512.000 Jugoslovena, bez Zadra i ostrva Lastovo: Ako dodamo još ovo stanovništvo dobijemo broj od okruglo 600.000. Fran Barbalčić (u knjizi »Vjerska sloboda Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Gorici — Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, Zagreb, 1931) na osnovu detaljnih statističkih podataka crkvenih vlasti došao je bio do zaključka, da ima u Julijskoj Krajini (sa Zadrom) 650.000 Jugoslovena. Kada se iznose statistički podaci o našem življu u susjednim državama treba voditi računa i o emigrantima, koji se u svom srcu nikada nisu odrekli svog starog kraja — ma da su možda pridobili državljanstvo drugih država — i koji bi se vratili kući, kad bi se prilike normalizirale. Računa se sa sigurnošću da se iz Julijske Krajine u toku 20 godina iselilo oko 100.000 Jugoslovena, od kojih oko 80.000 živi u Jugoslaviji.

Privatno brojanje dalo je rezultat 71.452 Slovenca u Koroškoj. Dr. L. Trnjegorski (u knjizi »Jugoslovenske manjine u inostranstvu« — Beograd 1938) veli međutim da crkvena statistika za 1918 godinu kazuje 102 čisto slovenske župe sa 98.937 stanovnika, 15 slovensko-njemačkih župa sa 21.345 stanovnika; samo Slovenaca, dakle, oko 120.000. Ako odbijemo Slovence Mežiške i Kanalske doline koji su pripadali Jugoslaviji odnosno Italiji, dobijemo još uvijek oko

100.000 Slovenaca, koji su ostali u Austriji. Broj stanovnika u Koroškoj, koji govore slovenski jezik, sigurno je veći i ako uzmemo u obzir emigracije poslije plebiscita i rezultate germanizacije poslije rata.

Izbori u zemljoradničku komoru prije 4 godine pokazali su, veli V. Bučar (»Politička historija Slovenije«), da je germanizacija uspjela u trgovištim, da je pridobila slovensku poluinteligenciju u gradovima, a da nije uspjelo ni najmanje da smanji granice slovenske etnografske teritorije: ovu činjenicu nije moglo da promijeni ni naseljavanje njemačkih seljaka na slovenskom teritoriju. Slovenski seljak se odlično drži, on je privredno zdrav i staleški veoma svijestan.

Slovenci su 1921 godine osnovali u Celovcu »Političko i privredno društvo za Slovence na Koroškem«, koje izdaje »Koroški Slovenec«. Nacionalni rad skoncentrisao se kasnije oko Slovenskog prosvjetnog saveza, u kome su organizirana slovenska kulturna društva. Od pjevačkih zborova koji su organizirani u Prosvjetnom savezu ima 4 ženska, 33 muška i mješovita i oko 20 crkvenih.

Dok je još Austrija postojala bilo je 78 dvojezičnih osnovnih škola, u kojima se vrši nastava na koroško-slovenskom dijalektu, i to samo 6 nedjelja ili najviše 3 do 4 mjeseca u prvoj godini. Prošle godine je u svim školama ukinuta nastava na slovenskom jeziku.

KONEC NARODNIH MANJŠIN?

Pod tem naslovom je prinesel ljubljanski tehnik »Slovenska beseda« ta-le članke o manjšinah:

Nemški vođa in kancler Hitler je v svojem zadnjem govoru izjavil, da namerava vprašanje nemških narodnih manjšin rešiti tako, kakor je to v sporazumu z Italijo nakazal: narodne manjšine naj se izsele v svoje nacionalne države. Ker imamo tudi mi v svojih mejah tuje narodne manjšine v tujih državah, je naravno, da so nameravali kanclerja Hitlerja, za nas zanimive, važne, četudi zaenkrat ne aktualne. Vendar ne bo odveč nekoliko misli k temu problemu.

Obstojata dva tipa narodnih manjšin. Prvi tip so one narodne manjšine, ki se drže teritorijalno nacionalne države, ker so iz kakršnih koli razlogov — vojaških, gospodarskih, tako imenovanih življensko-prostornih in podobno ostale v tuji državi. Glede takih manjšin smo mnenja, da o preseljevanju ne more in ne sme biti govora. Naj se priključijo svoji narodni državi. Noben razlog ni dovolj močan, da bi mogel opraviti, da ostanje take manjšine v tuji državi, kajti ob pravični rešitvi narodnostnih vprašanj odpadejo strateški razlogi za krivične meje, dočim se morejo vsa druga vprašanja sporazumno urediti, da ne bo škode ne tu, ne tam.

Drugi tip so narodne manjšine, ki žive kot jezikovni otoki v tuji državi. Mislimo, da ni principijelnih pomislekov, da bi se vprašanje teh narodnih manjšin ne moglo s preseljavanjem rešiti. Res je, da bi mogla pomeniti za posameznika preselitev iz tuje države dostikrat veliko materijalno, morda še večjo moralno žrtev, posebno pri onih ljudeh, ki so ozko povezani z rodno grudo, kakor n. pr. kmetje, ki je za njih vendarle domača zemlja, četudi je v narodnostno tuji državi. Toda preko vseh takih tehtnih pomislekov bi se moglo priti, če stoji temu nasproti utemeljeni razlog, da more priti zaradi vprašanja narodnih manjšin do krvavih vojska, ki uničijo stotisoče človeških življenj in neprecenljive materijalne dobrine. Za ceno miru niti žrtve narodnih manjšin, niti posameznikov, ki bi se morali seliti, ne bi bile prevelike.

Poleg tega ne bi bilo niti potrebno, da bodi preseljevanje do kraja prisilno. Smo za to, da bodi prisiljeno za vsakega, ki ni rojen v tuji državi in ki na tujo zemljo ni vezan po svojih prednikih že skozi stotletja. Takemu naj bo na izbiri: ali se preseli, ali pa se poda vsem posledicam, ki izvirajo iz dejstva,

da hoče ostati v državi, kjer bo likvidirano vprašanje narodnih manjšin s posebnimi pravicami.

V nakazanem okviru bi se mogli prilagoditi načrtu Hitlerja. Prepričani smo celo, da bi marsikatera država s velikim zadovoljstvom in v svojo veliko korist rade volje pomagala, da se znebi narodnih manjšin in njihovih pripadnikov!

GLUMAČKE ISKAZNICE

Talijanske novine više puta upozoravaju na potrebu političkog čišćenja ostataka masonerije i židovstva. Nikakvog pothvata većeg opsega, jer je u tom već dosta učinjeno. već samo čišćenje kutića u kući, jer da i u načisto kući ostanu u uglovima bakterije, koji mogu bit zarazni, a ostane i gamad, ako sami ukućani ne pazé na čistoću. Radi toga — piše »Il polo d' Italia« — svi moraju biti čisti. Čisti materijalno t. j. lično i čisti politički. Inače neka se umiju, prije nego budu na to prisiljeni uvjerljivim sredstvima. Što se tiče takozvanih »glumaca« koji su uspjeli da se zametu u prirodnom izgledu fašističke Italije, njih isključeno dobrim promatranjem da se nađe kod njih i koja iskaznica. U tom slučaju treba oduzeti iskaznicu i vidjeti što se pod njom krije.

Radi se naime o onima koji imadu i fašističku iskaznicu i samo se njome pokrivalu.

Njemačka će iseliti Poljake iz krajeva koje kani zadržati

»Obzor« donosi iz Berlina: Kako se iz pouzdanih izvora doznaje, Njemačka će odmah započeti s uklanjanjem Poljaka iz novoosnovanih provincija zapadne Pruske i novog Poznanja, u kojima će biti naseljene njemačke manjine iz Baltičkih država i drugih dijelova Evrope. Iseljavanje Poljaka iz Gdinje već je započelo. U njemačkim krugovima se računa, da će cio proces iseljavanja biti dovršen najkasnije za tri godine. Svi Poljaci će biti naseljeni u čistim poljskim područjima od prilike na području bivše kongresne Poljske. Tvrdi se, da njemačka vlada ne će platiti Poljacima nikakvu odštetu za ostavljene posjede, nego će to prepustiti budućoj poljskoj vladi, koja će kasnije biti imenovana pod njemačkom kontrolom. Njemačke manjine iz sovjetsko-ruskih područja imaju biti naseljene u sjevernom dijelu dosadašnjeg koridora Čuje se bojazan, da bi moglo doći do stanovališta poteškoća, kada bi ove manjine bile pomiješane sa Baltičkim Nijemcima, pošto su ovi na višem kulturnom nivou

VIJESTI IZ DOMOVINE

Pjesme Rikarda Katalinića na zagrebačkoj Radio-stanici

Zagreb. — U petak, dne 13 ovog mjeseca posvetila je zagrebačka radio-stanica svoju uobičajenu »Večer hrvatskih pjesnika u riječi i glazbi« našem istarskom pjesniku i književniku Rikardu Kataliniću Jeretovu. Pjesme je pjevala gdja Gerašić, a stihove odnosno fragmente pjesnikove proze recitirao je i čitao g. Kovačić. Program je bio ovaj:

»Bakru gradu...« čitao g. Kovačić — »Na ledini...« glazba Hatze, pjevala gdja Gerašić — »Pjesnik i ljubav« i »Tužan dan« — čitao g. Kovačić — »Ljuven sanak«, glazba Hatze, pjevala gdja Gerašić — »Umro Nero« i »Moj prsten« čitao g. Gerašić — »Uzdisanje«, glazba Hatze, pjevala gdja Gerašić — »Hrvatskim mornarima« i »Moru« čitao g. Kovačić — »Nevin sanak«, glazba Hatze pjevala gdja Gerašić — »Nevera« i »Večer« čitao g. Kovačić — »Majka«, glazba Odaka, pjevala gdja Gerašić — »Spleen«, recitirao g. Kovačić. I izbor i izvedba bili su na visini.

PITANJE UČITELJSKE ŠKOLE U KASTVU

Sušak — Nedavno su narodni zastupnici Vrkljan i Borić pokrenuli pitanje ponovnog otvorenja kastavske preparandije, koja je za nas Istrane nekada bila od vanredne važnosti, odgojivši nam na stotine čestitih i vrijednih učitelja rodoljuba.

Medjutim je u posljednje vrijeme pokrenuta iz nekih krugova na Sušaku akcija, da se učiteljska škola ne otvara u Kastvu nego na Sušaku, a u Kastvu da se otvori kakva obrtna ili poljoprivredna škola ili kakva tvornica (uz samu granicu!!)

Tužna desetgodišnjica

Pod tim naslovom donosi dubrovačka »Narodna svijest« od 17 oktobra o. g. noticu: »Jučer 17 o. m. navršilo se je 10 godina otkako je dana 17 oktobra 1929 poginuo u Istri Vladimir Gortan, hrvatski narodni borac. Slava mu!«

VRACAJU SE IZ SPANIJE

Zagreb — Kako je poznato bilo je u španjolskom građanskom ratu i mnogo naših državljana, koji su se borili na jednoj ili drugoj strani. Uglavnom su se ti dobrovoljno regrutirali iz redova naših nezaposlenih radnika u Francuskoj i Belgiji. Bilo je tamo i mnogo istarskih emigranata koji su se priključili republikancima i pošli vojevati protiv »Frankovaca«. Po svršetku građanskog rata prebjegli su natrag u Francusku, gdje su ih internirali. Razočarani zamolili su da ih se pustilo da se vrate u Jugoslaviju.

TISTIM, KI ŽELIJO POSLATI KAVO NA PRIMORSKO

Ko je nastalo pomanjkanje kave, so se mnogi spraševali, kako bi jo bilo mo-

goće dobiti iz tujine in če je to predvsem dovoljeno, ker se je govorilo, da so oblasti izdale v ta namen potrebna navodila carinaricam. Sedaj so italijanski listi prinesli poročilo pod kakimi pogoji je mogoče pošiljati kavo v Italijo. Ker bi hoteli tudi mnogi naši rojaki poslati kavo svojem na Primorsko, navajamo potrebne informacije. Kavo se sme poslati iz tujine v Italijo in to samo kot dar. Dovoljena količina znaša 10 kg. Nikakor pa ni dovoljeno pošiljanje v trgovske namene (za kar bi bilo treba poslati denar iz Italije). Trгоvec v tujini ne more poslati kave trgovcu v Italijo tudi ne v dar. Za vsak kg kave pa je treba plačati italijanski carinarici okrog 27 do 30 lir. K temu je treba seveda prišteti še poštno stroške. Pošiljanje kave v dar je torej precej draga zadeva.

NEPRILIKE KOD IZVOZA STOKE U ITALIJU

Zagreb. — Kao što je poznato izvoz naše krupne stoke u Italiju ne nailazi ni na kakve poteškoće. Medjutim, postoji opasnost da sami izvoznici goveda za Italiju obustave posao, jer moraju veoma dugo čekati na isplatu. Kada je početkom rujna počeo izvoz goveda u Italiju izvozniciima je rečeno sa službene strane, da će novac za izvezenu stoku dobiti najkasnije 14—20 dana. Medjutim, domaći izvoznici toware ovog tjedna po sedmi put, odnosno sedmu nedjelju goveda u Italiju, a tek su dobili obavještenje da mogu naplatiti novac za izvoz izvršen u prvoj nedjelji. Zbog toga izvoznici dolaze u velike poteškoće, jer ne mogu održati da njihova potraživanja za izvoz goveda u Italiju budu tako dugo blokirana. Izvoznici krediti kod novčanih zavoda pretrpjeli su veliku restrikciju, a cijene našoj stoci u Italiji u razmjeru s cijenama kod domaćih proizvođača neznatno su veće.

KALENDARI JUGOSLOVENSKE MATICE ZA GOD. 1940 U KORIST SIROMAŠNIH ISTRANA

izašli su iz štampe prije nekoliko dana i već se mogu dobiti:

Veliki stolni i zidni tjedni kalendar po 12 Din.

Mali džepni kalendar za liscicu po 2 dinara komad.

Kalendar su ukusno opremljeni i prodavaju se u korist Jugoslovenske Matice, koja se brine za braću Hrvate i Slovence iz naše nezaboravne Istre, koji su morali napustiti svoju rodnu grudu.

Džepni se kalendar osobito preporučuju školskoj omladini, a stolni i zidni — u lijepim narodnim motivima — svakome uredu i svakoj rodoljubivoj kući.

Kalendar se naručuju kod izdavača: Jugoslovenska Matica, Zagreb, Varšavska ul. 6., telefon 43-75.

IZ UPRAVE

Kovačić Alojz-Cvetković — Jastrebarsko: Vaša pretpлата plaćena je do 1. novembra 1940.

Društvene vijesti

Iz društva »Istra«, Zagreb

ČLANSKI SASTANAK

Zagreb. — Po zaključku upravnog odbora saziva se društveni sastanak za 29. listopada o. g. u 9 sati prije podne na Tratinskoj cesti broj 5, s dnevnim redom: Tekući poslovi društva.

Radi važnosti sastanka pozivlje se cjelokupno članstvo, da u što većem broju prisustvuje. — Odbor.

ZABAVA »LJUBLJANSKE ISTRE«

Ljubljana. — U subotu 14 o. m. priredila je ljubljanska »Istra« u prostorijama Sokola III u Ljubljani svoju velikom nestrpljivošću očekivanu zabavu, koja je uspjela iznad svakog očekivanja i priredjivača i onih koji su je posjetili.

Zabava se razvila u slavlje mnogih prijatelja, koji se godinama nisu vidjeli, a koji su se slučajno sastali daleko od rodnog kraja. Pošto je radi općih prilika morao program otpasti, to se izvelo mjesto toga samo nekoliko scena iz istarskoga narodnog života, od kojih se vidio u Ljubljani prvi put dolazak muzike na sajam, u pratnji djevojčaka sa košarama punim kolačića i momaka sa karigama, svi obučeni u narodne nošnje. Zatim su momci i djevojke uz pratnju muzike izveli istarsko narodno kolo i balun, koji je podigao buru oduševljenja kod svih prisutnih, radi čega se moralo kolo ponoviti. Kolu su se priključili i drugi, pa je kolo brojilo preko 30 pari plesača.

IZ DRUŠTVA »ORJEM«, NOVI SAD

Novi Sad — 17 oktobra tek god. održana je u Novom Sadu sjednica uprave »Orjema«, kojom prilikom je proslavljena i ako skromno, ali zato iskreno i srdačno trogodišnjica njegovog osnivanja.

U svom uvodnom govoru održao je predsjednik društva pred lijepim brojem članstva komemorativnu riječ povodom desetgodišnjice smrti pokojnog Vladimira Gortana. Predsjednikov govor bio je po smislu dubok, prožet najčišćom ideologijom i ozbiljan.

Zatim se prešlo na dnevni red. Glavni predmet razgovora bio je: reorganizacija novosadskih emigranata. Slobodna diskusija, koja je u društvu uobičajena, bila je vrlo duga i živa i na visini. Najzad, kada su svi pojedinci iznijeli po toj stvari svoje poglede i predloge, došla je i ovom zgodom do izražaja jednodušnost u svim pogledima društvenog djelovanja.

Pored jednodušnosti manifestovana je kao i uvijek apsolutna privrženost društvu.

Rad u sredini gdje vlada ovakva sloga, dobra volja i ljubav, mora svakome dati još većeg podstreka.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu priredjuje svoje redovite usmene novine dne 28 X o. god. u 8 sati na večer u društvenim prostorijama. Pozivaju se članovi i prijatelji, da prisustvuju.

LIČNE VIJESTI

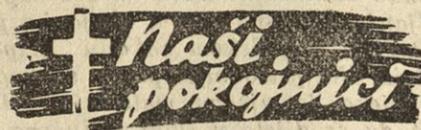
Ovih dana diplomirala je na filozofskom fakultetu u Zagrebu Istranka Zora Rupenova iz poznate porodice Rupenove (Pavletove) iz Vodica, koja sada živi u Mariboru. Mladoj profesorici srdačno čestitamo!

DIPLOMA

Na filozofski fakulteti u Ljubljani je diplomirala naša rojakinja gđc. Desanka Kalokira iz Lovrana. Čestitamo!

OBAVIJEST

»ISTARSKI DOM«, zadruga za gradnju malih kuća u Zagrebu, prodaje u Rudešu 2 parcele od 45 do 70 č. kv. našto se članovi naročito upozoruju. Uplatiti se kod tajnika Matka Milića, Mošćenička br. 16.

Ivan Geiger

V Ljubljani je v soboto umrl po dolgi boleznii znani zdravnik dr. Geiger Ivan, v starosti 76 let. Po rodu je bil iz Košane. Na Primorskem je bil le do končanih studijev potem pa se je izselil v Ljubljano. Sožalje!

Ludvig Mahorčič

V Sežani je 18 t. m. umrl znani posestnik in bivši dolgoletni župan Ludvig Mahorčič, ki je bil daleč znan po vsej Primorski. Bil je sin nekdanjega deželnega poslanca in dolgoletnega sežanskega župana. V Sežani je imel dobro uveden hotel, ki je bil posebno znan tržaškim izletnikom. Pred mesecem dni si je pri padcu zlomil ključnico. Ker mu je postajajo vedno slabše, se je zatekel v tržaško bolnišnico. Toda po kratkem bolehanju je podlegel. Zapušča vdovo go. Milko po rodu iz znane sežanske družine Anfovih, dva sina in hčerko. Sožalje!

Ivan Krmac

12. t. m. je umrl v Centurju Ivan Krmac iz Marezig v 66. letu. Krmac je bil vedno narodno zaveden in je zaradi svojega narodnostnega prepričanja moral veliko pretrpeti. Tako je po znanih volitvah iz leta 1921 bil kaznovan na pet let ječe. Več kot trideset mesecev je dejansko tudi obsedel, nato je bil amnestiran. Toda kmalu nato ga je zopet zadela kruta usoda. Leta 1929 je bil konfiniran za dobo petih let in 42 meseca je prebil na otoku Lipari. To težko trpljenje je zrušilo ubogega Krmaca. Oglušil je skoro popolnoma in dobil je hudo srčno napako. V noči od 11. na 12. oktobra ga je med spanjem rešila smrt nadaljnega trpljenja. Ivanu Krmacu, ki je toliko trpel za svoj narod, večna slava, njegovim hčeram in sinovom pa naše sožalje!

PODLISTAK

Jedna narodna improvizacija

Kad su godine 1907 mladi mornari odlazili u vojsku pjevali su pjesmu, čije stihove ovdje donosimo. Ne može se reći, da ju je jedan sam ispjevao. To je pjesma kolektivna. Pjevajuć je, vjerojatno ju je svaki pomalo kojim stihom nadopunjavao i tako se ona vukla po nekad u nedogled. Svakako dokazuje inventivnu našega naroda, koji je, kako znamo znao stvoriti narodne pjesme, kakovih nijedan drugi narod nema.

Rasti kito, prepuna radosti
Lipa moja kičena mladosti
Do godine ravno dvadesete
Prve, druge, najdalje do treće
Dojde vrime, ličnik me obajde
I u svemu zdravoga me najde
Privraća mi i ruke i noge
I ostale moje ude mnoge
Privraća mi i oči i vlasi
Pak veselo iz grla naglasi:
»Gut« i »taulik« nimački zaviče
A meni je pomrčalo lice
Pak me vodi, gdje će me zakleti
Onde gdje je Isukrst propeti
Ja se kunem i tiho i smirno
Moga kralja da ću služiti verno.
Starešinan da ću nositi časti
I pred Bogom i pred drugom vlasti
Kada dojde prvi listopad
Bol me teška za srce spopada
Jer ja moran junak odlaziti
Oca i majku moran ostaviti
Oca i majku i svoje rodake
Prijatelje i sve druge znanice
Povrh toga jenu ranu ljutu
Srca moga hranjenu u kulu
Moju milu lipu golubicu
Zašto mi je poiti na vojnicu.
Služit moga presvitiloga kralja
Svitlog kralja zemlje gospodara
Za njega ću srčan bojak biti

Bude l triba svoju krv proliti
Zbogom braćo i moji seljaci
Prijatelji i svi moji znanici
Hvala tebi čako na gojenju
Mila majko tebi na rođenju
Sad kad bih vam moga štogod dati
I ljubezno duge poplačati
Sada mi vas valja ostaviti
I na svemu lipo zahvaliti
Zbogom tebi, mila moja draga
Ti ćeš najti sebi druga draga
Što će imat još i više blaga
Sliku moju ti ćeš tek imati
koju ću ti u listu poslati
Al ti slika ne će govoriti
Nego će ti veća rana biti
Zbogom selo, i zbogom livade
Zbogom, zbogom ti moj vinograde.

(Zabilježilo: Ivan Blažina iz Marčane.)

MOLITVA ZA KIŠU.

Prastari narodni običaj u Vodicama.

Do prije rata bio je običaj u našem selu, za vrijeme suše u ljeti da su se sakupila djeca njih po desetak i jednoga izmedju sebe izabrali: da bude »Parparuša«. Ovaj koji je imao biti »Parparuša« svukao se je do gola, o ostali bi ga svega omotali oko tijela sa zelenim bazzgovim granjem i oko pasa mu ga dobro svezali, da mu se ne bi rasipalo putem kroz selo. Kada su djeca bila gotova s time, uputili bi se u povorci sve po dvojica prama selu, i kada bi došli do prve kuće počeli bi pjevati ovu pjesmu:

Parparuša hodila
Slavu Boga molila
I pšenice bilice
Svake dobre sričice
Bog nam ga daj
Jedan tihi daž!

Ovakvo pjevajući stali bi pred vratima

kuće, a »parparuša« pred njima. Gazdarica ili koja druga žena, koja se je nalazila u kući, polila bi »parparušu« vodom, što je značilo da bi tako kako je ona pomohla njega, dobri Bog pomohio zemlju. Nakon toga bi djecu darivala novčićem, jajetom ili drugim čime. Ovo darivanje djece činilo se je zato, jer se vjerovalo, da će čista dječja molitva jedina moći od Boga isprositi kišu. Tako su djeca obilazila od kuće do kuće neprekidno pjevajući istu pjesmu.

Kada su obišla cijelo selo, vratila bi se na ono mjesto gdje su »parparuša« u zeleno granje obukli. Tu bi mu zelenje svukli i navukli mu njegovo odijelo.

Najstariji izmedju dječaka je sabrao sve što im je bilo darovano, i svakome jednako razdjelio. Uvijek se je medjutim nastojalo da »parparuša« dobije nešto više, jer da je ona najviše i zaslužila. — Ako bi suša kroz ljeto duže vremena potrajala, djeca bi to više puta ponovila, ako je pak skoro iza ove dječje molitve počela padati kiša, djeca su — a i stariji ljudi, vjerovali, da je Bog uslišao njihovu molitvu, pa kada su stariji nakon kiše susreli onog dječaka, znali bi ga posebno nagraditi.

Josip Jurišević.

DR. ZLATAN RUŽIĆ: PRIVREDNA POSLOVNICA

Naš zemljak, Kaštelirac, dr. Zlatan Ružić, poznati privredni stručnjak i publicista, docent Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu, izdao je posljednjih dana knjigu pod gornjim naslovom. U knjizi su prikazani prvi put u našoj literaturi sistematski, na vrlo laki i razumljivi način, praktički i teorijski problemi organizacije uzorne poslovnice (kancelarije, ureda, kontoara i sl.), te je premeta tome to prvorazredni priručnik za

sve kontoarske poslove. U doba konkurencije moderna organizacija poslovnice, tog motora svakog privrednog poduzeća, na bazi mehanizacije, mašinizacije i racionalizacije ima veliko značenje za prosperitet narodne privrede. Svaki privrednik i trgovački namještenik, od početnika do direktora, naći će u ovoj aktualnoj stručnoj knjizi mnogo korisnih putokaza za svoj praktični rad i za svoje poslovanje. Pogotovo djaci trgovačkih srednjih škola i akademija, te visoke komercijalne škole dobili su sa knjigom »Privredna poslovnica« jedan već davno nužno potreban praktični priručnik za svoju izobrazbu i za svoju buduću privrednu praksu. Vrijednost knjige se najbolje vidi iz samoga sadržaja, koji ima 18 poglavlja, i to: 1) Pojam privredne poslovnice; 2) Organizacija privredne poslovnice; 3) Osoblje privredne poslovnice; 4) Prostorije privredne poslovnice; 5) Materijal u privrednoj poslovnici; 6) Rad u privrednoj poslovnici; 7) Organizacija privredne korespondencije; 8) Strojevi u korespondenciji; 9) Organizacija ekspedita; 10) Strojevi u ekspeditu; 11) Organizacija registrature; 12) Organizacija blagajne; 13) Organizacija knjigovodstva; 14) Strojevi u knjigovodstvu; 15) Razni pomoćni aparati i namještaj u privrednoj poslovnici; 17) Razni oštećci privredne poslovnice i 18) Ekonomat. Cijena je knjige franko Din 80 (osamdeset), a naručuje se kod pisca: Dr. Zlatan Ružić, Zagreb, Heinzelova ulica 29. Čekovni račun br. 38.908.

IZ ABESINIJE POŠILJAJU

Gorica, oktobra 1939. — Ugotovili so, da so delavci iz Soške doline, ki so zaposleni v Abesiniji, poslali domov v mesecu septembru 35.725 lir. S prejšnjimi pošiljkami znaša celokupna vsota 5.283.746 lir.